

Waar zijn de soldaten?

Groep 7/8

PIER

VERBODENPUNT VOOR
KUNST EN CULTUUR

KUNSTFORT
www.kunstfort.nl

Waar zijn de soldaten?

Educatieve speurtocht en rondleiding in het Kunstfort bij Vijfhuizen

&

cultuur educatieve lessen voor in de klas

Handleiding voor de leerkracht van groep 7, 8 of 7/8

Colofon

Deze handleiding is gemaakt door

Kunstfort bij Vijfhuizen in samenwerking met

Pier K, Vertrekpunt voor kunst en cultuur, onderdeel van Het Cultuurgebouw

Versie: September 2015

Mogelijk gemaakt door Landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie en de Gemeente Haarlemmermeer

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding.....	3
Overzicht lespakketten Waar zijn de soldaten?	4
Introductieles: De voorbereiding van de groep op het bezoek aan het fort.....	5
Lied en dans 'Marcheren'	7
Verwerkingsles: Krantenartikel schrijven.....	10
Spel: Land veroveren (moeilijker versie) - Instructie voor leerkracht	13
Informatie over het pluspakket.....	15
Leerdoelen en uitgangspunten van dit lespakket	16

Inleiding

Het Kunstfort bij Vijfhuizen is uniek cultureel erfgoed en een belangrijk element uit de geschiedenis van Haarlemmermeer. Kunstfort bij Vijfhuizen en kunstencentrum Pier K hebben hierover samen een lessenserie gemaakt kinderen. Het landelijke Fonds voor Cultuurparticipatie en de gemeente Haarlemmermeer hebben dit financieel mogelijk gemaakt. Dit als onderdeel van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit.

Een basispakket voor verschillende groepen.

De totale lessenserie 'Waar zijn de soldaten' is bedoeld voor groep 4 t/m 8. Het pakket is ontworpen voor drie verschillende leeftijdsgroepen. Er is een pakket voor groep 4-5, één voor 5-6 en één voor 7-8. De inhoud van de verschillende varianten sluit aan bij de belevingswereld van de kinderen. Voor (gemengde) combinatiegroepen kiest de leerkracht welk pakket het beste past bij zijn groep. Met scholen in het speciaal basisonderwijs wordt in overleg afgestemd welk lespakket het meest geschikt is. Elk lespakket bestaat uit een inleidende les, de speurtocht en verdiepende kunstlessen.

Wat is er nog meer mogelijk?

Het aanvullend pluspakket met Kunstvakdocenten in de klas

Wilt u meer doen met kunst- en erfgoededucatie voorafgaand en na het bezoek aan het fort? Dat kan. U kunt zelf de lessen geven zoals zij zijn omschreven in deze handleiding. Daarnaast vindt u informatie over het pluspakket.

Bij het pluspakket verzorgen kunstvakdocenten op uitnodiging van de leerkracht boeiende en leerzame kunstlessen in de klas, waarin er voor de leerlingen veel te beleven en te doen valt. Het bezoek aan Kunstfort bij Vijfhuizen vormt het thema. De lessen zijn geïnspireerd op de bijzondere verhalen van deze historische plek die de leerlingen verkennen tijdens de speurtocht. Kortom, een combinatie van erfgoed- en kunsteducatie.

Het biedt u de mogelijkheid om professionele kunstvakdocenten aan een verdiepingsactiviteit te zien werken met uw groep. Deze lessen zijn ontworpen vanuit de theorie van *Cultuur in de spiegel* en *Kunst in leren*. In de lessen vormen de didactische hoofdwerkvormen 'verbeelden, uitwerken en reflecteren' de rode draad. Deze opbouw is ook zichtbaar in de lessen en kan een inspiratiebron zijn voor uw eigen lessen kunst en cultuur op school.

Opbouw van de lessen

De lessen zijn stap voor stap opgebouwd. Er wordt per les aangegeven om welk kunstvak het gaat en wat nodig is om de les te kunnen geven. De leerdoelen van de les worden vermeld. Er wordt een suggestie gegeven om naar eigen inzicht de les wat makkelijker of moeilijker te maken (differentiatie). Het is natuurlijk altijd mogelijk om de les naar uw eigen hand te zetten en te veranderen.

Overzicht lespakketten Waar zijn de soldaten?

1. Geschikt voor groepen 4,5 of combi 4-5	
BASISPAKKET Handleiding en lesinstructie Honingbij (lied met beweging) Rondleiding/speurtocht Bijzondere kanonnen (Beeldende les)	Voor wie, door wie en waar? Alle informatie voor de leerkracht In klas of speellokaal, vooraf door leerkracht Bezoek fort door klas met begeleiders In de klas, achteraf, door leerkracht
PLUSPAKKET Honingbij (lied met dans) De fortbewoners (dramales)	Voor wie, door wie en waar? In speellokaal/gymzaal door dansdocent In speellokaal/gymzaal door theaterdocent
2. Geschikt voor groepen 5, 6 of combi 5-6	
BASISPAKKET Handleiding en lesinstructie Marcheren (lied met beweging) Rondleiding/speurtocht Soldatengedicht (schrijfpodracht) Land veroveren (eenvoudige versie)	Voor wie, door wie en waar? Alle info voor leerkracht In de klas vooraf, door leerkracht Bezoek fort door klas met begeleiders In de klas, achteraf, door leerkracht In de klas, achteraf, door leerkracht
PLUSPAKKET Marcheren (lied met dans) Jij als soldaat in het fort (dramales)	Voor wie, door wie en waar? In speellokaal/gymzaal door dansdocent In speellokaal/gymzaal door theaterdocent
3. Geschikt voor groepen 7,8 of combi 6-7 of 7-8	
BASISPAKKET Handleiding en lesinstructie Marcheren (lied met beweging) Rondleiding/speurtocht Krantartikel (schrijfpodracht) Land veroveren (moeilijker versie)	Voor wie, door wie en waar? Alle info voor leerkracht In de klas vooraf door leerkracht Bezoek fort door klas met begeleiders In de klas achteraf door leerkracht In de klas achteraf door leerkracht
PLUSPAKKET Marcheren (lied met dans) Kruip in de huid van (dramales)	Voor wie, door wie en waar? In speellokaal/gymzaal, door dansdocent In speellokaal/gymzaal, door theaterdocent

Om te doen: digitale les (aanrader!)

Er is een mooie digitale les over de Stelling van Amsterdam. De les bevat interactief materiaal voor het digibord en daarnaast een zeer uitgebreide handleiding en werkbladen. De les is te vinden op: www.stellingvanamsterdam.nl/digitaleleskist

Info over het bezoek aan Kunstfort bij Vijfhuizen

De routebeschrijving en informatie over het bezoek aan het fort kunt u vinden op www.kunstfort.nl/algemeen/bezoekersinformatie/bereikbaarheid

Lied en dans 'Marcheren'

Lesinstructie voor de leerkracht

Bij deze instructie hoort :

- De liedtekst van 'Marcheren', als PDF te downloaden via de website van het Kunstfort **Marcel juiste link toevoegen**
- De link en wachtwoord (pass) van vimeo voor het openen van de filmpjes 'Marcheren' zang en dans: <https://vimeo.com/album/3437154>
Pass= PierK1 (let op gebruik hoofdletters en kleine letters)

Leerdoelen

Aan het eind van deze les kunnen en kennen de leerlingen:

- a. Wetenswaardigheden over de soldatengraven op het kunstfort, geleerd op een speelse en artistieke manier.
- b. Uiting en expressie door zang- en dans.
- c. In dansvorm vertellen over het leven van de soldatengraven.
- d. Samenwerken door zingen en dansen.

Hoe organiseert u het oefenen in de klas?

Vorbereiding :

- Zorg dat u de link en het password van de vimeo-fragmenten bij de hand heeft. Log in en zet dit klaar voor gebruik.
- Download de liedtekst van 'Marcheren'.
- Projecteer de tekst op het digitaal schoolbord, zodat de leerlingen via het digibord de liedtekst meezingen.
- Daarnaast kunt u de liedteksten ook uitprinten en uitdelen aan de kinderen.

De volgorde op vimeo :

- Instrumentale versie (karaoke versie, zonder zang)
- Inleiding (op het kunstfort en uitleg spiegelbeeld)
- Muziek met zang en dans
- Intro (uitleg, mee tellen en danspassen)
- Couplet
- Refrein
- Uitleg krul (langzaam, doe maar mee)
- Rap
- Slangen beweging (langzaam, doe maar mee)
- Uitleg refrein (toelichting bij bewegingen)
- Gesproken tekst 1 & 2

► Tips:

- Wanneer het lied aangeleerd wordt, gaan de leerlingen zitten als ze meezingen met hun blaadje in de hand. Als ze het lied beter kennen gaan ze staan en meezingen, met of zonder blaadje in de hand.
- Kiest u ervoor de liedtekst via het digibord te tonen, laat de kinderen dan meteen staan.
- Als de leerlingen de bewegingen meedansen voor het digibord, graag de stoelen en tafels aan de zijkant schuiven zodat ze meer ruimte hebben. Maak 4 of 5 rijen. Tijdens het oefenen wisselt u de rijen, zodat alle leerlinge afwisselend vooraan staan.

Aan de slag

Stap 1: Utdelen van de liedteksten aan leerlingen indien u hiervoor heeft gekozen.

Stap 2: Het tweede filmpje 'inleiding' aan de groep laten zien en horen.

Stap 3: Het derde filmpje 'muziek met zang en dans' afspelen en allemaal meezingen. Het beste kunt u het bijbehorende beeld nog even wegklikken, zodat de kinderen niet worden afgeleid en zich vooralnog concentreren op de zang.

Stap 3: Het filmpje 'muziek met zang en dans' nogmaals afspelen, maar nu met de dansbewegingen, bekijken. Als leerlingen tegelijkertijd meezingen is dat prima!

Stap 4: De filmpjes 4 t/m 9 om de beurt afspelen en meedoen met de dansbewegingen.

Daarna kunt u het filmpje '3: muziek met zang en dans' weer afspelen.

Stap 5: Als het heel goed gaat kunnen de leerlingen zonder beeld, zonder zangeres en zonder liedtekst in de hand of op het digibord zelfstandig meezingen en dansen! Kies dan voor filmpje 1 met de instrumentale versie van het lied.

Oefenen :

Zingen en dansen tegelijkertijd is een mooie uitdaging voor leerlingen. Voor sommigen werkt het goed om zang en dans apart van elkaar oefenen. De liedtekst kan ook een geheugensteuntje zijn voor de dansbewegingen, omdat woord en beweging hier een logische relatie hebben met elkaar. Tip: oefen meerdere malen en wissel de rijen zodat alle kinderen eens vooraan komen te staan.

Differentiatie :

Ideaal is als iedereen met alles meedoet.

Andere opties zijn :

- Eén leerling met een luide stem wordt uitgekozen om 'halt en sta stil' en 'zakken' te zeggen.
- De leerlingen kunnen in twee groepen verdeeld worden. Groep 1 : de zangers. Groep 2 : de rappers. De rappers doen alle spreekteksten (links, rechts etc. de rap en fluisteren)
- De leerlingen kunnen in twee groepen verdeeld worden. Groep 1 : zang en rap. Groep 2 dans.
- De leerlingen kunnen in meerdere groepen verdeeld worden. Groep 1 : links, rechts etc. Groep 2 : zang. Groep 3 : rap en fluisteren. Groep 4 : dans.
- Leerlingen die de dansbewegingen goed kunnen onthouden, kunnen in de uiteindelijke versie vooraan staan.

Uitvoering bij Kunstfort bij Vijfhuizen

De dag dat u met uw klas het kunstfort bezoekt, kunt u met de kinderen het lied zingen en dansen. Het Kunstfort heeft hiervoor een cd-speler voor uw optreden klaarstaan. Een prachtige afsluiting of begin van dit bezoek. Neem vooral ook een camera mee om dit vast te leggen.

Verwerkingsles: Krantenartikel schrijven

Instructie voor leerkrachten

Benodigheden

- ▶ Een groot vel papier voor elk tweetal voor het woordweb.
- ▶ Bord of digibord voor verzamellijst van onderwerpen.
- ▶ Optioneel: een computer per tweetal om informatie van internet te halen.

Optioneel: De artikelen die gemaakt zijn tijdens deze les kunnen online worden verwerkt tot een echte krantenpagina (die kan worden uitgeprint). Daarbij kan gebruik gemaakt worden van verschillende websites. Twee voorbeelden daarvan zijn:

www.zelfkrantmaken.nl

www.nieuwstool.nl

Leerdoelen

Kernbegrippen:

Achtergrondinfo voor de leerkracht. De leerkracht kiest er zelf voor om de begrippen expliciet te noemen en uit te leggen of leerlingen onderdelen alleen te laten ervaren.

- ▶ Artikel: Een stuk uit de krant over een bepaald onderwerp.
- ▶ Kop of krantenkop: De titel van een stuk in de krant. Meestal kort maar krachtig en uitnodigend om verder te lezen.
- ▶ Alinea: Begint altijd op een nieuwe regel. Stukje tekst waarin één (deel)onderwerp wordt beschreven.
- ▶ De W&H vragen: Vragen die beginnen met wat, waarom, waar, wie wanneer en hoe. Deze vragen worden vaak gebruikt op school om werkstukken mee te maken. Ze worden ook door journalisten gebruikt, door reporters die kranten maken en artikelen schrijven.

De leerlingen kennen en kunnen aan het eind van deze les het volgende:

- ▶ Kennis: Zij hebben kennis opgedaan over bovenstaande kernbegrippen.
- ▶ Vaardigheden:
  - De kinderen leren ervaringen verwoorden en om te zetten naar een tekst, vanuit overleg in tweetallen.
  - W&h vragen bedenken om tekstinhoud te verzamelen.
  - Antwoorden op w&h vragen verwerken tot een artikel.
  - Een uitnodigende krantenkop of titel maken voor een tekst.
  - Zakelijk en objectief leren schrijven, verschil leren tussen objectief en subjectief.

Oriëntatie (15 min)

Laat op het digibord de website zien van het Kunstfort Vijfhuizen: www.kunstfort.nl
Kies bijvoorbeeld onder 'fort' voor 'geschiedenis'. Bekijk met de groep de foto's en de kopjes van de artikelen op de website. Houd, aan de hand van de foto's op de website, een kort klassengesprek over het bezoek aan het fort en wat de leerlingen beleefd hebben tijdens de excursie.

Mogelijke vragen:

- Herkennen jullie beelden die op de website beschreven staan?
- Heb je nog andere dingen gezien of meegemaakt?

Opdracht aan de kinderen:

- a. Maak een lijstje van drie dingen die je hebt beleefd op het Kunstfort Vijfhuizen.
- b. Wissel dit in groepjes van vier aan elkaar uit.

Kern / verwerking (30 min)

Leg uit: We gaan met zijn allen een krantbijlage maken over het Kunstfort bij Vijfhuizen.

Stap 1: Laat de leerlingen in tweetallen één van hun onderwerpen kiezen, waarover ze gaan schrijven, over het Kunstfort Vijfhuizen.

Stap 2: Laat elk tweetal hun onderwerp op een verzamellijst of het bord schrijven.

Stap 3: Bekijk de gekozen onderwerpen met de groep en probeer veel gekozen onderwerpen te minimaliseren. Anders wordt de krantenpagina gevuld met telkens dezelfde onderwerpen.

Stap 4: Laat tweetallen nu een woordweb maken van W&H vragen. Instructie: *"Zet het onderwerp centraal in het midden van het vel. De W&H vragen schrijf je er om heen"*.

Stap 5: De kinderen gaan hun W&H vragen beantwoorden en hun antwoorden kort op papier zetten. Dit doen ze vanuit hun herinneringen of met hulp van de computer middels bronnen op het internet.

Stap 6: Verwerk de vragen en antwoorden tot een krantenartikel. Geef vooraf een minimum en maximum aantal woorden aan en bedenk een pakkende en uitnodigende titel.

► Tips

Maak korte alinea's. Zorg dat er in de alinea niet te veel verschillende informatie staat. Eigenlijk staat er in een alinea maar informatie over één ding.

Bij een artikel hoort een zakelijke stijl. Die stijl krijg je door niet al te duidelijk je mening te laten horen. Probeer eens zo *objectief* mogelijk te schrijven.

Afsluiting (15 min)

Suggesties:

De artikelen kunnen aan elkaar worden voorgelezen als ze af zijn.

Bespreek de opdracht en het resultaat met aandacht voor de volgende punten:

- ▶ Is de stijl objectief of lees je meningen (subjectief).
- ▶ Is het artikel informatief? Zijn er goede W&H vragen bedachten verwerkt?
- ▶ Heeft het stuk een uitnodigende/pakkende titel?
- ▶ Geef tips en tops aan elkaar met als doel de teksten nog beter te maken.

Elk tweetal rond zijn artikel af op basis van het groepsgesprek en de tips en tops.

Extra/verdieping:

De artikelen kunnen op de computer worden verwerkt tot een krantenpagina. Maak daarbij gebruik van de genoemde websites op blz. 9. Daar kan ook beeldmateriaal aan toe worden gevoegd. De krantenpagina kan aan de muur worden gehangen (uitvergroet in A3). Of op een schoolwebsite worden geplaatst.

Differentiatie

Uitdaging:

- ▶ 1. Laat leerlingen voorafgaand aan het bezoek aan het Fort al weten dat jullie een bijlage voor de krant gaan maken. Maak ook van te voren tweetallen. Laat de kinderen op locatie al een aantal W&H vragen stellen aan mensen van het Kunstfort. Zo kunnen ze bij het artikel ook gebruik maken van een extra bron; een interview. (Bij een interviewtekst bronnen / namen wel noemen in het artikel).
- ▶ 2. Column schrijven: Laat leerlingen die snel werken een column schrijven voor de krant. Bij een column mag er juist wel een mening gegeven worden en is de tekst subjectief en heel persoonlijk. Vaak heeft een column een grappige ondertoon of verwerkt de schrijver er een bepaalde boodschap in voor de lezer.

Makkelijker:

Leerlingen die het wat lastiger vinden kun je ook van te voren vertellen dat zij naderhand een krantenartikel gaan schrijven. Geef hen op locatie geen extra opdracht, maar geef hen de tip om alvast te bedenken over welk onderwerp van het Kunstfort zij zouden willen schrijven en welke (W&H)vragen zij daarover zouden kunnen stellen.

Spel: Land veroveren (moeilijker versie)

Instructie voor leerkracht

Nodig per spelgroep :

- ▶ Drie dobbelstenen.
- ▶ Landenbord met 30 vakjes.
- ▶ Een scoreformulier met de namen van de spelers en ruimte om de score bij te houden.
- ▶ Klaslokaal met tafels en stoelen of spel op de grond.
- ▶ Een zandloper of stopwatch voor de wedstrijdleider

Groepsindeling:

Het spel kan gespeeld worden in groepjes van 3 tot 5 spelers. Per spel is steeds een ander kind de wedstrijdleider.

Leerdoelen:

- ▶ a. De leerlingen oefenen het rekenen door optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen met getallen van 1 tot 6.
- ▶ b. De leerlingen oefenen hun sociale vaardigheden spelenderwijs en het leiding geven en nemen.

Uitleg van het spel

In dit spel gaat het om zoveel mogelijk landen te veroveren. De landen in kwestie hebben een bijzondere eigenschap. Hun waarde neemt toe tijdens het spel, zolang ze zelf niet veroverd worden maar hun buurlandjes wel! Dat zorgt voor veel dynamiek op het bord en in het hoofd.

Per beurt van een speler wordt met drie dobbelstenen gegooid. De drie getallen die de worp oplevert, worden gebruikt om **één van de getallen** op het 30 landenveld te maken. Als de eerste speler zijn of haar getal gemaakt heeft en gemerkt heeft als zijn land (voorletter van je naam in het veld), dan mag de tweede speler proberen een volgend getal te maken enzovoort.

Je maakt een getal/som door optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen. Elk getal van de worp wordt één keer gebruikt in de totaalsom.

Voorbeeld: speler 1 gooit 2, 5 en 6. Hij kan allerlei combinaties maken: $2 + 5 + 6 = 13$ of $6+5 -2 = 11$ of $6-5+2 = 3$, $(2 \times 5) + 6 = 16$, $(6-2) \times 5 = 20$

Het getal op het bord dat met de gekozen som gemaakt wordt, levert één punt op en één land. De wedstrijdleider bewaakt de tijd. De tijd gaat lopen vanaf de worp en van tevoren wordt afgesproken hoe lang er nagedacht mag worden over de som. Wanneer de tijd om is, wordt de som opgezegd. Is de som juist dan verdient de speler zijn land. Is de som onjuist, dan vervalt de beurt en is er niet gescoord.

Extra punten: Je verdient een extra punt voor elk buurland dat je al hebt welke grenst aan het nieuwe land (getal) wat in jouw bezit komt. Een veldgetal heeft drie, vijf of acht burens.

Bijzondere worpen:

Drie zessen: Gooi je drie zessen, dan mag je één land naar keuze van een ander overnemen en ontvang je een punt voor dit land en de punten voor de buurlanden rond dit nieuwe land die van jou zijn.

Drie énen betekent een beurt overslaan en dus geen punten.

Als alle landen zijn veroverd word duidelijk wie de grootste landrover is.

Het landenbord

De meest simpele versie is een kopie van een exelbestand met 30 vakjes:

21	22	23	24	25
20	7	8	9	26
19	6	1	10	27
18	5	2	11	28
17	4	3	12	29
16	15	14	13	30

Je kunt ook een oude landenkaart gebruiken en 30 landen een nummer geven of je maakt een nieuwe les: Wie maakt het mooiste landenbord?

Veel plezier en speel ze!

Differentiatie

Er zijn allerlei mogelijkheden om differentiatie in het spel aan te brengen, zowel makkelijker als moeilijker.

► Tip:

Je daagt de kinderen / een groep spelers uit door hen zelf te vragen om een variatie op het spel te maken of één of meerdere spelregels.

Enkele voorbeelden:

- Spelregel: In een som moet altijd één keer worden vermenigvuldigd.
- Spelregel: In een som moet altijd één keer worden gedeeld.
- Spelregel: Optellen en Aftrekken mag niet, dus alleen vermenigvuldigen en delen.

Maak het bord groter (moelijker versie) of kleiner (makkelijker versie).

Informatie over het pluspakket

Dit tweede deel van de handleiding is voor leerkrachten van scholen die lessen uit het pluspakket hebben besteld. Indien uw school dit niet heeft besteld, maar u wenst dit alsnog te bestellen dan kunt u een e-mail sturen naar: educatie@kunstfort.nl

Het pluspakket voor groep 7-8 bestaat uit:

- ▶ 1. Een zing- en dansles van 60 minuten door een kunstdocent in de klas voorafgaand aan het bezoek aan het Fort.
- ▶ 2. Een dramales van 60 minuten door een kunstdocent in de klas aansluitend aan het bezoek aan het fort.

1. Over de zing- en dansles 'Marcheren voor groep 7-8'

De kunstdocent komt voorafgaand aan het bezoek aan het fort in uw klas. Het Marcheerlied en de bijbehorende dans wordt met de groep ingestudeerd. U doet volop mee en kunt de kunst afkijken. U kunt het lied en de dans na de les zelfstandig met de klas oefenen en uitvoeren.

2. Over de dramales 'Kruip in de huid van piloot Jack' voor groep 7-8

Deze dramales, gegeven door een theaterdocent, is een verdieping en sluit aan op het bezoek aan Kunstfort bij Vijfhuizen. Het thema is Tweede Wereldoorlog.

Het is 3 mei 1943. Er is een vliegtuig neergestort in de gracht van het Fort bij Vijfhuizen. Piloot Jack komt na de crash tot bewustzijn en ...

De kinderen werken scènes uit tot een klein toneelstuk. In de les worden diverse onderwerpen en wetenswaardigheden uit de Tweede Wereldoorlog behandeld.

Benodigheden en voorbereiding:

Deze les dient plaats te vinden kort na het bezoek aan Kunstfort bij Vijfhuizen. Bij voorkeur in een speellokaal of kleine gymzaal of anders een ruim lokaal waarbij tafels en stoelen aan de kant kunnen.

Leerdoelen en uitgangspunten van dit lespakket

Betekenisvolle leeromgeving:

- ▶ De leerling leert en ontdekt de wereld via onderwerpen uit de directe omgeving.
- ▶ De leerling leert waarnemen vanuit zintuiglijke ervaringen.
- ▶ Er zijn vanuit de kunstlessen verbanden te leggen met andere vakken als geschiedenis, rekenen, taal en kunst.

Leerinhoud

- ▶ Ervaringsgericht leren staat centraal.
- ▶ Er wordt bewust aandacht besteed aan de raakvlakken met de andere vakken, de leerling leert deze verbanden te herkennen.

Reflectie

- ▶ De leerlingen worden gestimuleerd te reflecteren op de ervaringen en hun eigengemaakt werk.
- ▶ De leerlingen leren hun mening te onderbouwen met argumenten.
- ▶ De leerlingen leren waarneming en oordeel te vergelijken met dat van anderen.
- ▶ Niet alleen het product is belangrijk ook het proces is onderdeel van de evaluatie.

'Waar zijn de Soldaten?' is leren op locatie. De leerlingen leren achtergronden en verhalen over een belangrijke cultuurhistorische plek uit de nabije omgeving: Kunstfort bij Vijfhuizen. Daarmee sluit dit lespakket aan bij kerndoel 51 van geschiedenis. Namelijk het gebruik van historische bronnen, verhalen van mensen en overblijfselen uit de eigen omgeving.

'Waar zijn de Soldaten?' is ook kunsteducatie in de klas. De kunstlessen zijn ontworpen door docenten van Pier K, vanuit de theoretische basis van *Cultuur in de spiegel* en *Kunst in leren*. De verdiepende lessen, gegeven door uzelf of door een kunstvakdocent, sluiten aan bij de kerndoelen kunsteducatie. Zoals:

- ▶ Drama; met taal en spel gevoelens en ervaringen uitdrukken (kerndoel 55).
- ▶ In de lessen leren de leerlingen op kunstzinnig gebied reflecteren op eigen werk en dat van anderen (kerndoel 55).
- ▶ In de muzieklessen leren de kinderen muziek maken en bewegen op muziek (kerndoel 54).
- ▶ Het lespakket bevat een verdiepende les schrijven. Deze les sluit aan bij Taal en leert de leerlingen een geïntegreerde schijfopdracht maken (krantenartikel) en laat kinderen kritisch kijken naar hun schrijfdoel en schrijfproduct (kerndoel 4 t/m 9).
- ▶ In het verlengde van geschiedenis gaat dit lespakket ook over erfgoededucatie en leren kinderen gebouwen en monumenten die naar het verleden verwijzen herkennen en waarderen (kerndoel 56).

Tot Slot

Kunstfort bij Vijfhuizen en Pier K hopen dat u en de kinderen veel plezier beleven aan de lessen. Mocht u nog tips hebben ten aanzien van deze handleiding en de lessen dan zien we die graag tegemoet via educatie@kunstfort.nl.